

ON THE BORDER BETWEEN CULTURAL VALUES AND MEDICINE

Author 1: Andreescu Cristina Veronica, PhD, Lecturer, University of Medicine and Pharmacy „Carol Davila” Bucharest

Author 2: Andronache Liliana Florina, PhD, Assistant Lecturer, University of Medicine and Pharmacy „Carol Davila” Bucharest

Abstract: Iancu Feldstein (1926-2010) graduated from the Faculty of Medicine in Iasi and became a specialist in obstetrics and gynecology, working in Colțea Hospital. Not even the teaching career was foreign to him as he taught in the Sanitary Technical School of Bucharest. In the literary field, the physician had the ability to create written art in an original way that blended essays with the concrete historical and scientific data, which has led to the creation of an “authentic writer, with a refined taste of arts and an opinioned commentator endorsed with the latest findings in various fields of knowledge. Lastly, it should be emphasized that physician-writer devotion propagated in Israel Romanian cultural values, honesty and objective spirit that recalls the dramatic eras of our history”.¹

Key words: culture, medicine, aesthetic values, science, art

După anii petrecuți în “tranșeele” medicinei românești, în 1987 a ales calea Israelului. Chiar și în exilul auto-impus, medicul avea să ducă dorul țării în care s-a născut. Astfel, a publicat două cărți *Momente* (1992) și *Viața în echilibru - Dr. Mircea Bârsan și terapeutica sa* (1997) ale căror pagini reunesc amintiri ale medicului român, constituindu-se în “confesiuni ale unui umanist modern ce aduce un fierbinte elogiu vieții și semenilor într-o rațiune”². Medicul-scriitor este și autorul a numeroase volume de eseuri pe teme dintre cele mai diverse, toate bazate pe credința sa că un medic nu este un simplu terapeut al trupului ci și al sufletului: *Destăinuirii – reflecții* (1994), *Armonia vieții. Cuvântul. Medicul. Muzica. Filozofia* (2001), *Un cocktail spiritual benefic vieții. Cartea. Muzica. Pictura. Filosofia* (2004).

Pentru Iancu Feldstein, medicul desăvârșit este, în primul rând, posesorul unei culturi cât mai vaste. Pentru a lucra cu omul, așa cum o fac medicii, trebuie să cunoști mai întâi sufletul său, iar la acesta ajungi prin cultură în variile ei forme de expresie “cu vastul său orizont de cunoștințe, medicul continuă să se dovedească mereu uimit de miracolul vieții, să caute remedii pentru bolile și viciile ce macină vieți sau mutilează caractere. E preocupat să găsească secretul armoniei existenței cutreierând domeniile vaste ale artei, ale muzicii și filozofiei, ale științelor exacte. Ca și în celelalte volume ale sale, medicul scrutează cu atenție viața unor artiști de

¹ Ion Cristofor, *Un umanist: Iancu Feldstein*, în *Zodii în cumpănă*, toamna 2008, p. 8.

² *Ibidem*.

excepție, încercând să înțeleagă mesajul artei, dar și al existenței lor pământești.”³

Muzica și producătorii acesteia au reprezentat un domeniu care l-a fascinat pe medicul Feldstein. Analizând munca, viața și operele unor genii ale acestui domeniu, pe cale de deducție, medicul-eseist ajunge la convingerea că înzestrarea unor asemenea firi sensibile nu aduce cu sine și fericirea care le este dată oamenilor simpli, nedotați cu reacții afective deosebite. Johann Sebastian Bach a trăit mult mai profund decât oamenii timpului său, fiind un neînțeles; Wolfgang Amadeus Mozart a murit timpuriu în urma unei insuficiențe cardiace, urmare a traiului neîndestulat și a eforturilor depuse în numele artei. Muzicianul care stârnește admirația medicului român a fost Ludwig van Beethoven, atins de hipoacuzie și, în cele din urmă, pierzându-și total auzul, marele compozitor a avut tăria să treacă peste hardicapul fizic și să creeze artă. Măcinat de boli (sindromul Marfan, sindromul Ehlers–Danlos, sifilis și tuberculoză) Nicolo Paganini moare în urma unei hemoragii interne înainte de a primi ultima împărtășanie. Pentru contemporani, această moarte a fost asociată cu forțe negative, mai precis posedarea, și îi este interzisă înmormântarea catolică în Nisa. Abia după patru ani, trupul marelui violinist avea să fie înmormântat în Parma. Robert Schumann, pianistul german, s-a dovedit prin prisma medicinei moderne a fi un schizofrenic bipolar care a sfârșit într-un azil de nebuni, deși, în urma autopsiei realizate în timpurile noastre, s-a dovedit că suferea de meningiom.

Nici viața pictorilor nu a rămas nestudiată din perspectivă pluridisciplinară de către medicul-scriitor. Astfel, Edouard Manet, neînțeles de contemporanii săi, avea să sfârșească în urma unei lungi suferințe ce a dus la o amputare cauzată de ataxie locomotorie. Gangrena avea să pună punct carierei impresionistului francez. Și Edgar Degas, întemeietorul impresionismului francez, avea să adopte o atitudine anti-semită și va muri singur, orb și surd. Nici cubistul Paul Cézanne nu este ocolit de depresie. Și Vincent van Gogh s-a confruntat cu boli grave printre care psihoze, epilepsie, boli venerice și depresii ajungând și la glaucom. Expresionistul norvegian Edvard Munch avea să plătească tributul depresiei, de asemenea. Henri de Toulouse-Lautrec, postimpresionistul francez, avea să plătească viața agitată pe care a avut-o, la care s-a adăugat și infirmitatea fizică, printr-o moarte prematură. Lui Paul Klee i-a fost refuzată obținerea cetățeniei elvețiene chiar dacă aceea a fost patria sa. La suferința psihică a nerecunoașterii de către propria patrie se adaugă boala incurabilă ce l-a măcinat: sclerodermie.

Eseurile medicului Feldstein reușesc să îmbine faptul istoric, explicarea unor destine prin apelul la medicina modernă dar și amintiri despre oameni pe care medicul i-a întâlnit și care l-au marcat existențial: “Ca într-un jurnal al nefericirii umane, medicul-scriitor analizează cazuri cunoscute direct, avertizând cu tact asupra catastrofelor la care ne duce lipsa autocontrolului. Nu sunt singurele cazuri umane pe care doctorul Iancu Feldstein le analizează, descifrând ițele încâlcite ale destinului. Raționalist, medicul respinge fatalismul și predestinarea și aderă la concepția că adevărata fericire a omului aparține celui de știe să exploateze toate evenimentele în sensul voinței sale și în posibilitatea de a recunoaște în întâmplările zilnice

³ Ion Cristofor, *Eseurile doctorului Iancu Feldstein*, în *Cetatea cultura*, seria a III-a., an IX, nr. 12 (84), decembrie 2008, Cluj-Napoca, p. 39.

semnul destinului său. Veritabile lecții despre fericire, însemnările doctorului Iancu Feldstein sunt fișe ale unui înțelept ce dă sfaturi.”⁴

Dincolo de certa valoare eseistică, scrierile sale se vor și un sfat adresat posterității, o cuceritoare abordare interdisciplinară a marelui fenomen care se numește ființa umană. Doar abordând părțile obscure ale sufletului umane putem ajunge să ne cunoaștem pe noi înșine și doar înțelegând resorturile sufletului putem atinge acea stare de echilibru atât de necesară fiecăruia dintre noi. Medicul-scriitor se dovedește, prin scrierile sale de o profundă sensibilitate, a fi un “om înțelept ce-ți dă sfaturi nu pentru a epata cu erudiția, ci pentru a-ți lumina cele mai profitabile căi ale destinului propriu. Cartea intitulată *Destine* conține splendide meditații ale unui umanist modern ce caută formula secretă a fericirii într-o lume plină de nefericire, armonia într-un univers dominat de zgomot și poluare, convins fiind că artele și vocea rațiunii mai pot încă îmblânzi bestiile, ca odinioară Orfeu cu lira sa.”⁵

În 2001 vedea lumina tiparului o altă carte a medicului Feldstein: *Armonia vieții*. Cartea se constituie într-o “pledoarie patetică pentru adevăr și frumos” și amintește de crezul medicului potrivit căruia medicina (ca formă de tratare a bolilor fizice), literatura, muzica și filozofia (ca mijloace de regăsire a sinelui și de tămăduire a rănilor sufletești) reprezintă “cei patru piloni ai profesiei de credință a unui spirit ce-și exprimă gândurile într-o limbă românească de o mare frumusețe”⁶.

Neobosit creator de valori spirituale și culturale, medicul-literat publică trei ani mai târziu, în 2004, un alt volum, *Un cocktail spiritual benefic vieții*. Această carte reprezintă un periplu al amintirilor medicului prin lumea la care dânsul a avut acces: cea a evreilor din Galați, Iași și din capitală, comunitate iubitoare de frumos artistic, fie că era vorba de artele vizuale (pictura), fie de muzică sau filosofie. Venit în contact, în perioada dintre 1930-1945, cu mari personalități culturale române, medicul avea să fie contaminat de bucuria descoperirii omului prin artele frumosului căci credința intimă a omului de o cultură care a fost Feldstein era că “zilnica frecventare a artelor e în măsură să rafineze spiritul și să-i acorde o dimensiune mai umană.”⁷ De acea perioadă fericită, dinainte de război, în care cultura românească era în perioada ei de avânt, se leagă însăși constituirea sufletului medicului ce avea, peste ani, să părăsească țara. Confruntat, încă din anii tinereții, cu diverse obstacole apărute atât în viața profesională cât și în cea personală, medicul nu a încetat să creadă în frumosul artei ca modalitate de contrapondere la diformitatea lumii înconjurătoare, având convingerea că prin frumosul artistic omul se poate înălța spiritual. Pentru cineva care a respirat aerul tare al oamenilor cu moralitate și care a vrut să guste, prin propriile puteri, valorile estice era ceva firesc să perceapă “frumusețea și miracolul vieții, văzând în artă (...) remedii împotriva stresului, a bolilor epocii moderne.”⁸

Medicul a continuat și în acest volum să prezinte personalități ale lumii artelor. Ineditul cărții îl reprezintă adnotările pe care medicul, și aici se poate detecta formarea sa științifică, le-a făcut pe teme de psihanaliză mergând până la mai noile experimente ale creării unor structuri ereditare identice prin clonare. Cartea reunește, cu măiestrie, un amalgam de fapte istorice,

⁴ *Idem*, p. 41.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Ion Cristofor, *Un umanist: Iancu Feldstein*, în *Zodii în cumpănă*, toamna 2008, p. 8.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

științifice și culturale cu păreri proprii, adesea bine informate, sintetice, asupra teme științifice precum drogurile, genele și implicațiile morale”⁹ ale unor atare salturi. Cartea reunește două părți: prima închinată “moralității, respectului pentru ființa umană responsabilă ca repere pentru normalitatea noastră, tonul autorului nefiind «sfătos», ci exemplificat cu «incidente» (în sensul impactului-eveniment) dintre cele mai interesante, din experiența sa de medic.”¹⁰ Cea de-a doua parte este dedicată prezentării unor personalități marcante ale culturii dar și a “unor problematice actuale (relația vechi-actual, sentiment-expresie, crez-religie, despre genetică și clonare etc.)”¹¹. Capacitatea medicului de a depăși aria medicinei, practicate atât în țara de origine cât și în cea care l-a primit, și saltul pe care îl face în lumea vastă a culturii îl definesc ca pe un spirit plurivalent care și-a hrănit existența în matca largă a valorilor estetice dar și științifice. Această ambivalență nu este însă singulară, numeroși alți medici au reușit să respire aerul tare al artei și nu doar ca beneficiari ai frumosului ci și în calitate de producători ai unor valori perene. În cazul lui Iancu Feldstein calitatea de tămăduitor al trupului a fost dublată de certa sa valoare scriitoricească. Toate aceste attribute îl recomandă pe medicul-eseist drept “fabulist în proză, povestitor plin de farmec, iubitor de muzică, arte plastice, eseist aflat într-un pasionant dialog cu sine și cu ceilalți.”¹² Artă ca formă de tratare a sufletului este surprinsă prin “ochiul naratorului, psihologului, moralistului care își pune profesia de medic în slujba observatorului atent și receptiv” iar această perspectivă inedită l-a ajutat în conceperea unor cărți scrise “cu înțeleaptă modestie și profundă cunoaștere a unor zone culturale de rară elevație”¹³.

BIBLIOGRAPHY

1. Cristofor, Ion, *Un umanist: Iancu Feldstein*, în *Zodii în cumpănă*, toamna 2008.
2. Cristofor, Ion, *Eseurile doctorului Iancu Feldstein*, în *Cetatea cultura*, seria a III-a, an IX, nr. 12 (84), decembrie 2008, Cluj-Napoca.
3. Deleanu, Iulia, *Reper de longevitate spirituală*, în *Realitatea evreiască*, nr. 262-263 (1062-1063) - 7 noiembrie - 6 decembrie 2006.
4. Mehr, Boris Marian, *Cărțile lui Iancu Feldstein. Meditații despre viață, istorie, artă și cultură*, în *Realitatea evreiască*, nr. 223 (1023) - 8-27 ianuarie 2005.
5. Boris Marian Mehr, *Filosofia și filocalia unui medic: dr. Iancu Feldstein*, în *Realitatea evreiască*, nr. 51 (1051) - 13 aprilie - 5 mai 2006.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ B. Mehr, *Cărțile lui Iancu Feldstein. Meditații despre viață, istorie, artă și cultură*, în *Realitatea evreiască*, nr. 223 (1023) - 8-27 ianuarie 2005, p. 5.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Iulia Deleanu, *Reper de longevitate spirituală*, în *Realitatea evreiască*, nr. 262-263 (1062-1063) - 7 noiembrie - 6 decembrie 2006, p. 8.

¹³ Boris Marian Mehr, *Filosofia și filocalia unui medic: dr. Iancu Feldstein*, în *Realitatea evreiască*, nr. 51 (1051) - 13 aprilie - 5 mai 2006, p. 8.